

j13-011

DOI: 10.21893/2227-6920.2017-13.011

**TEACHING OF FOREIGN LANGUAGE FOR PROFESSIONAL
PURPOSES (ON THE BASIS OF GERMAN RESOURCES)
НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЗА ПРОФЕСІЙНИМ
СПРЯМУВАННЯМ (НА МАТЕРІАЛІ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ)**

с.р.с., as.prof.Pavlyk O.B./к.т.н., доц.Павлик О.Б.

Khmelnytskyi National University, Khmelnytskyi, Institutska 11, 29000

Хмельницький національний університет, Хмельницький, Інститутська 11, 29000

Abstract. *The article deals with the peculiarities of teaching students a foreign language for professional purposes. An interpretation of the term "professional language" and points to the ambiguity of its definition are given. The vocabulary, syntax, spelling, stylistic peculiarities of professional language are considered. These features are analyzed on the basis of German resources. The specifics of teaching the subject "Foreign language for professional purposes" in higher education and problems that arise during the preparation and conduct classes for this course are described. The article deals with specific challenges for teachers who teach a foreign language professional guidance and gives advices to methodological support and teaching.*

Key words: *higher education, foreign language, a foreign language for professional purposes.*

Вступ. Навчання студентів іноземної мови за професійним спрямуванням є відносно новим напрямком в навчанні іноземної мови. Навіть сама дефініція поняття фахової мови є досить неоднозначною та потребує уточнення.

Згідно із тлумачним словником німецької мови Дудена «Фахова мова – це мова, яка відрізняється від загальноживаної мови наявністю фахових слів та виразів». До фахової мови належить велика кількість термінів, інтернаціоналізмів та слів із іншими значеннями у загальноживаному мовленні. Окрім специфічної фахової лексики, фахова мова має особливості в морфології, синтаксисі та побудові текстів.

Основна частина. Слід зазначити, що фахова мова в жодному випадку не є ізольованою від загальнонавчальної, у кожному фаховому тексті є елементи загальнонавчальної мови, фахові теми є частиною щоденного мовлення, але поряд із цим має цілу низку особливостей:

1. У правописі (написання запозичених слів з ph, th, y).
2. Лексичні особливості (субстантивовані слова; складні слова; велика кількість дієслів із префіксами, які змінюють значення; велика кількість прикметників із суфіксами -bar, -los, -reich; багатозначні слова; велика кількість цифр, символів, інших знаків).
3. Синтаксичні особливості (застосування здебільшого презенса; велика кількість речень у пасивному стані; багато умовних та відносних речень; нагромадження означень та ін.).
4. Особливості в оформленні (багато виділень курсивом, жирним шрифтом; велика кількість графіків, діаграм, таблиць).
5. Стилiстичні особливості (об'єктивність, раціональність, аналітичність, неособистий характер).

Зазначені особливості можна проаналізувати на прикладі фахового тексту німецькою мовою:

Tetraacetylenhydriamin

Tetraacetylenhydriamin (TAED) ist ein effektiver Sauerstoff freisetzender Bleichaktivator unter niedriger Temperatur, das aus Äthylen Diamin und Azetanhydrid ist. Es ist umweltfreundlich, und kann biologisch abgebaut werden. Die Einsetzung davon in Waschpulver übt keinen negativen Einfluss auf Silikat, Aufheller, Enzym und andere Hilfsmittel aus.

Tetraacetylenhydriamin wird wesentlich als Additiv von Sauerstoff freisetzenden Bleichmitteln eingesetzt, und es ist dabei in der Lage, unter Tieftemperatur die Funktionen von Sauerstoff freisetzenden Bleichmitteln wie Bleichen, Desinfektion und Behalten der Farben zu verstärken.

Tetraacetylenhydriamin lässt die Peroxyde im Wasser unter Temperaturen von 30-60°C total zersetzen und aktive Sauerstoffe freisetzen, um die Energie zu sparen, die Wäsche hoch effektiv zu bleichen und alles ohne Schaden zu reinigen.

У чому ж полягає мета навчання іноземної мови за фаховим спрямуванням? У центрі такого заняття стоїть ознайомлення із фаховою термінологією, лексичними та синтаксичними особливостями фахової мови на

основі спеціально підібраних професійно-орієнтованих текстів. Головною метою курсу із вивчення іноземної мови за фаховим спрямуванням є розвиток мовних навичок та стратегій роботи із фаховими текстами для формування готовності оптимально працювати із професійно-орієнтованими текстами іноземною мовою у певній професійній сфері.

На окремих заняттях викладач, як правило, ставить більш конкретну мету, наприклад:

1. Вивчення фахової лексики, морфології чи синтаксису, побудови тексту певної іноземної мови та використання отриманих знань під час створення власних текстів.

2. Розвиток різних стратегій для усного і писемного мовлення.

3. Розвиток навичок усної та письмової передачі заданих текстів (реферування, анотування, переказ).

4. Розвиток навичок створення власних текстів із урахуванням отриманих фахово-орієнтованих стратегій та знань (написання повідомлень, рефератів, створення презентацій, графіків і т.п.).

При цьому завданням викладача іноземної мови є підготувати студентів таким чином, щоб вони були в стані розуміти наукові тексти фахового спрямування, знали типові форми фахових текстів та могли самостійно продукувати схожі тексти із використанням мовних засобів, властивих конкретній професійній сфері. В залежності від потреб студентів, на заняттях слід розвивати саме ті компетенції, які найбільшою мірою можуть бути застосовані в майбутній професійній діяльності. Для цього викладач має підбирати відповідний навчальний матеріал та опиратись на міжпредметні зв'язки та попередні знання студентів як з іноземної мови, так і з фахових дисциплін. Звичайно ж, така ґрунтовна підготовка до заняття із курсу «Іноземна мова за професійним спрямуванням» потребує від викладача неабиякої підготовки та витрати часу.

Певні вимоги виставляються і до студентів, що вивчають такий курс. Вони мають у достатній мірі володіти іноземною мовою та мати принаймні базовий

рівень із певної іноземної мови загального зразка. Тому, на нашу думку, доречно впроваджувати дисципліну «Іноземна мова за професійним спрямуванням» лише на старших курсах університету та збільшити кількість годин для вивчення загального курсу з іноземної мови, поширивши її на усіх курсах навчання для забезпечення безперервності та отримання реальних результатів. Адже більшість викладачів іноземної мови зіштовхуються з проблемою недостатньої підготовки студентів-першокурсників у школі, а у більшості вищих навчальних закладів України вивчення іноземної мови студентами немовних спеціальностей обмежується двома семестрами. Якщо у магістратурі і вводиться дисципліна «Іноземна мова за професійним спрямуванням», то студенти після трьох років перерви важко сприймають навчальний матеріал та не можуть якісно працювати. Провідні виші України уже усвідомили цю проблему та намагаються вирішити її введенням хоча б факультативних курсів з іноземної мови для студентів 2,3,4-х курсів.

Окрім цієї проблеми, виникає і проблема якісної підготовки студентів із відповідних фахових дисциплін. Адже гарні знання свого фаху подекуди можуть навіть знівелювати певні прогалини у знанні іноземної мови. Гарне володіння фаховим матеріалом полегшить сприйняття навчального матеріалу та посилить мотивацію студентів до вивчення нових аспектів професійних тем.

Викладачі, які викладають дисципліну «Іноземна мова за професійним спрямуванням» потребують, окрім спеціальних знань із дидактики і методики, також певних знань із фаху своєї цільової групи. Звичайно ж це важко забезпечити, адже дуже рідко у кого є подвійна кваліфікація. Тому викладачам іноземної мови доводиться на базовому рівні вивчати фах своєї цільової групи.

Це ускладнюється ще й тим, що у більшості випадків відсутні підручники і посібники із іноземної мови за професійним спрямування і викладачам потрібно знайти, підібрати та опрацювати відповідні автентичні тексти та розробити завдання до них. Якщо письмові автентичні фахові тексти з різних галузей ще можна якось знайти, то усні – майже неможливо.

Вірно підібрані матеріали мають орієнтуватись на відповідну цільову

групу, мати реальне відношення до фаху, відобразити спосіб мислення та висловлювання, характерний для певного фаху. Автентичні неадаптовані тексти мають містити і структурні ознаки, що є типовими для певного типу текстів та професійного спрямування. При цьому, в більшості випадків взагалі відсутні або є недостатніми наукові дослідження щодо мовного оформлення професійно-орієнтованих текстів, підбору мовних засобів та структур пов'язаних із конкретним професійним спрямуванням. Лише завдяки співпраці викладачів іноземної мови із відповідними фахівцями чи викладачами, які читають фахові дисципліни (team teaching) можливо нівелювати певні прогалини у розумінні фахового матеріалу та диференціювати тексти відповідно до ступеню спеціалізації. Така співпраця була б ідеальним рішенням існуючих проблем у підготовці курсу «Іноземна мова за професійним спрямуванням». Особливо доцільною вона є тоді, коли існують розбіжності у наукових підходах чи системах різних країн, наприклад, що стосується правознавства. Таким чином можна уникнути певних неточностей та більш повно розкрити матеріал.

Залежно від мети заняття доцільно використовувати і різні форми і методи роботи. Для введення у певну тему на заняттях з іноземної мови широко застосовується Brainstorming, Mind Mapping, застосування яких є доречним і на заняттях з «Іноземної мови за професійним спрямуванням». Після цього застосовуються різного роду симуляції чи проводяться бесіди по темі, опираючись на уже наявні у студентів знання. Таким чином здійснюється підготовка до читання чи прослуховування фахових текстів. За потреби, викладач пояснює певні граматичні чи синтаксичні явища, що зустрінуться у тексті. Після глобального читання та перевірки розуміння тексту в цілому, переходять до детального читання та виконання вправ до тексту. Вправи повинні відповідати змісту та меті заняття, а також рівню підготовки студентів.

На заключному етапі студентам мають бути запропоновані вправи, направлені на розвиток продукування чи репродукування власних текстів, що має на меті вирішення конкретних задач у майбутній професійній діяльності.

Висновки. Таким чином, навчання студентів іноземної мови за професійним спрямуванням є дуже актуальним напрямком та потребує більш детального вивчення та методичного забезпечення. Завдяки ознайомленню із фаховою термінологією, лексичними та синтаксичними особливостями фахової мови на основі спеціально підібраних професійно-орієнтованих текстів студенти мають опанувати навички читання та перекладу фахових текстів, уміння адекватно діяти у конкретних професійних ситуаціях та використовувати мовні засоби, властиві конкретній професійній сфері. Для підготовки занять із навчання фахової іноземної мови викладачі потребують спеціальних знань, високого рівня володіння іноземною мовою, використовувати міжпредметні зв'язки та попередні знання студентів як з іноземної мови, так і з фахових дисциплін.

Список використаних джерел:

1. Bach, Elisabeth: Beispiele fachorientierten DaF-Unterrichts. In: Materialien Deutsch als Fremdsprache 63, Regensburg 2002, S.226-237. Barth, Wolfgang: Stichwort Fachsprache. In: Bildungsarbeit in der Zweitsprache Deutsch, 1/1993, S. 29. Baumann, Klaus-Dieter: Fachsprachen und Fachsprachendidaktik. In: Bausch, Karl-Richard et al. (Hrsg.): Handbuch Fremdsprachenunterricht. 3., überarbeitete und erweiterte Auflage, Tübingen und Basel 1995, S. 332–338.
2. Fluck, Hans-Rüdiger: Didaktik der Fachsprachen. Aufgaben und Arbeitsfelder, Konzepte und Perspektiven im Sprachbereich Deutsch. Tübingen 1992.
3. Hartmann, Daniela/O'Mahony, Niamh (Hrsg.): Wirtschaftsdeutsch: Dimensionen. München 2002.
4. Hoffmann, Lothar: Empfehlung – Standard – Norm. Beiträge zur Rationalisierung in der Fachkommunikation. Tübingen 1990. Jacobs, Eva-Maria / Knorr, Dagmar / Molitor-Lübbert, Sylvie (Hrsg.): Wissenschaftliche Textproduktion. Mit und ohne Computer. Frankfurt am Main 1995.
5. Jahr, Silke: Zur Kohärenz von Fachtexten – Erfahrungen aus dem fachsprachlichen Unterricht für Ausländer. In: Deutsch als Fremdsprache 4/1990, S. 236–240.
6. Jahr, Silke: Das Verstehen von Fachtexten. Rezeption – Kognition – Applikation. (Forum für Fachsprachenforschung 34), Tübingen 1996.
7. Pogner, Karl-Heinz: Schreiben im Beruf als Handeln im Fach. (Reihe: Forum für Fachsprachen-Forschung Bd.46). Tübingen 1999. Reuter, Brigitte/Reuter, Ewald: Auswerten berufssprachlicher Interaktionskompetenz. Dargestellt am Beispiel des berufsvorbereitenden Wirtschaftsdeutschunterrichts. In: Aguado, Karin (Hrsg.) et al.: Wege und Ziele. Zur Theorie, Empirie und Praxis des Deutschen als Fremdsprache (und anderer Fremdsprachen). Festschrift für Gert Henrici zum 60. Geburtstag. Baltmannsweiler 2001, S. 403-417. Schröder, Helmut: Fachtextpragmatik. (Forum für Fachsprachenforschung 19), Tübingen 1993.
8. Steinmüller, U.: Deutsch als Fremdsprache: Überlegungen zum Fachsprachenunterricht. In: Zielsprache Deutsch 2/1990, S. 16–23.
9. Voss, Bernd et al.: Handbuch UNICERT. Serie: Fremdsprachen in Lehre und Forschung 27. AKS-Verlag, Bochum. 1998.

Анотація.

У статті йдеться про особливості навчання студентів іноземної мови за професійним спрямуванням. Наводиться тлумачення терміну «фахова мова» та вказується на неоднозначність її дефініції. Розглядаються лексичні, синтаксичні, орфографічні, стилістичні особливості фахової мови. Ці особливості аналізуються на матеріалі німецькомовних джерел. Описується специфіка викладання предмету «Іноземна мова за професійним спрямуванням» у вищих навчальних закладах та проблеми, які виникають підчас підготовки та проведення занять із цього курсу. Вірно підібрані матеріали мають орієнтуватись на відповідну цільову групу, мати реальне відношення до фаху, відобразити спосіб мислення та висловлювання, характерний для певного фаху. Автентичні неадаптовані тексти мають містити і структурні ознаки, що є типовими для певного типу текстів та професійного спрямування. При цьому, в більшості випадків взагалі відсутні або є недостатніми наукові дослідження щодо мовного оформлення професійно-орієнтованих текстів, підбору мовних засобів та структур пов'язаних із конкретним професійним спрямуванням. Залежно від мети заняття доцільно використовувати і різні форми і методи роботи. Для введення у певну тему на заняттях з іноземної мови широко застосовується *Brainstorming*, *Mind Mapping*, застосування яких є доречним і на заняттях з «Іноземної мови за професійним спрямуванням». Після цього застосовуються різного роду симуляції чи проводяться бесіди по темі, опираючись на уже наявні у студентів знання. Таким чином здійснюється підготовка до читання чи прослуховування фахових текстів. Ставляться конкретні завдання перед викладачами, які викладають іноземну мову професійного спрямування та даються поради для методичного забезпечення та організації навчального процесу.

Article sent: 20/06/2017 of

© Pavlyk Olga